СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 4. Джерзі Сіті, Н. Дж., пятниця, 6-го січня 1939. No. 4. Jersey City, N. J., Friday, January, 6, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. 4-6807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ПОГРОЖУЄ ДИКТАТОРСЬКИМ НАЦІЯМ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт виголосив в конґресі перед зібранням сенаторів і конґресменів промову, в якій начеркнув напрямні заграничної і внутрішньої політики Злучених Держав на черговий рік, та поручив конґресові справи, які той має взяти в свойому законодавстві під увагу. Про заграничні справи Рузвелт сказав, що хоч світову війну цього року вдалося відвернути, але до загального світового успокоєння ще далеко. Навпаки, в ріжних місцях світу народи взаємно нападають на себе, а також ведуть завзяту ідеольоґічну й економічну війну. Крім того світ неймовірно зброїться і видимо прямує до жахливого світового конфлікту.

Диктаторські краї, говорив Рузвелт, своїми ідеольоґіями вдаряють також у головні основи Злучених Держав. А ті основи є: свобода релігії, демократія і добра віра в міжнародніх зносинах. Рузвелт далі говорив, що Злучені Держави Америки зачнуть такі зброєння, які зроблять край відпорним на всякі можливі напади. А на адресу диктаторських країв Рузвелт погрожував, що Америка зачне пристосовувати до них економічні санкції, коли вони будуть далі провадити аґресивну політику. „Ми стаємо до участи в перегонах, які покажуть справність демократії", говорив президент. Він також заповів, що уряд постарається усунути дотеперішний „закон невтральности".

Про внутрішні справи Рузвелт говорив, що мусить в краю настати поміж всіма суспільними сферами солідарність; мусить зникнути клясова ненавість, тертя поміж капіталом і працею й мусить прийти до повного добробуту всіх суспільних шарів. Бо лиш такий добробут може запевнити внутрішню силу і відпорність краю перед зверхнім нападником. А щоб цей добробут осягнути, то потрібно з боку уряду далі витрачувати гроші на оживлення бизнесу. Коли американська нація осягне на 80 біліонів долярів річної продукції, то тоді можна буде зрівноважити буджет, говорив президент.

Відгомін в Краю.

В часі промови Рузвелта всі конґресмени і сенатори гучно оплескували ту частину, в якій він говорив про відважну і рішучу заграничну політику Злучених Держав, та зброєння. Менше оплесків було коли говорив про усунення „невтральностевого закону", а ще менше, коли говорив про дальші державні витрати, щоб в той спосіб осягнути добробут. В останній частині оплескували лиш демократи, а здержувались від оплесків републиканці. В подібний спосіб приняла цю промову ціла американська преса.

Заввага Питмена.

Сенатор Питмен, голова сенатського комітету заграничних справ сказав журналістам, що конґрес підіпре президента в його заграничній політиці. „Зрозуміло", додав Питмен, „що ця піддержка не включатиме виповідження війни. Але, пощо стріляти чоловіка, коли можна його заморити голодом", закінчив Питмен натякаючи на погрозу Рузвелта застосовувати до диктаторських націй економічні санкції.

СТРАЙК ТАКСІВКОВИХ ШОФЕРІВ КІНЧИТЬСЯ.

НЮ ЙОРК. — По двох днях страйку таксівкові шофери рішили погодитись з компаніями і вертати назад на працю. Вони згодились вибрати зпоміж себе представників, які під наглядом комітету взаїмовідношень праці добились би кращих умов з власниками компаній. Вибір представників має відбутись в касарні на 34 вулиці і Парк евені.

Проба зорґанізувати інших.

Заразом виринула в шоферських кругах думка зорґанізувати в юнію і всіх приватних шоферів. Але з боку останніх ініціятори натрапили на рішучий опір. Не помогли переконування, що приватні шофери працюють по кільканацять годин на день; що рано встають, мусять відвозити „боса" до бюра, відтак діти до школи, а пізніше „паню" на покупки; ще пізніше привозять „боса" і дітей до дому; вечером везуть ціле „панство" до театру, або на баль, чи до клюбу; пізно вночі вони вертають, щоб другого дня вранці знов починати те саме наново. Представники приватних шоферів сказали, що вступлення до юнії нічого не поможе, бо колиб вони хотіли вийти на страйк, то „бос" буде уживати таксівки, або візьме автомобільну плиту з іншого стейту й тим правно заборонить шоферові страйкувати.

КРИТИКУЮТЬ НЮЙОРСЬКІ ШКОЛИ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Кулик, в імені спеціяльної дослідної комісії, що розглядала справи навчання в нюйорських школах, сказав, що нюйорські школи дуже занедбують стан здоровля дітей і в деяких випадках навіть ушкоджують їх здоровля.

П. Карманський.

УСЕ ОДНАКОВО...

Усе однаково: кутя
I з медом хліб пшеничний;
Свічник добутий з забуття,
I пісня: Бог Предвічний.

Усе без зміни, а проте
Нове та зворушливе,
I все наново дух росте
I вірить в неможливе.

Що з того, що минеться чар
I прийдуть будні й злидні;
Що в серці зродиться кошмар
I мрія в ньому зблідне?

Усе при просфорі й куті
Снуватимемо мрії,
Хоч знатимем, що заметіль
I слід по них завіє.

Все будем вірити, що Він
На землю прийде знову;
Приступить в нас хижацький гін
I все життя обновить.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

Обходимо й цього року величне Різдво Христове, що радістю наповнює серця всіх українців. І в тій радості повинні живіше обнятися всі українці, щоб піддержати себе взаїмно на дусі й у діяльності для нашого Майбутнього.

Рідна Школа, що то у старому краю охоплює українську молодь, щоб її виховати на життєздатних громадян, звертається в таку хвилину до Вас Браття й Сестри, до Вашого розуму й до Вашого серця.

Поможіть нам! Причиніться й Ви до того, щоб наше Товариство могло ще більше розвинутися і плекати серед українського молодого покоління дорогі нам ідеали.

Маємо цього року 640 виховних установ. Удержуємо й виховуємо 35,000 дітей, а ту працю виконує поверх 1,000 працівників, відданих справі й народові. Наші видатки обраховані на 350,000 долярів на цей рік. Але дух часу вимагає від нас дальшої розбудови. За що? — спитаєте. Якими засобами?

Використовуючи час Різдва Христового маємо дати на ці питання таку відповідь, щоб не треба було за неї соромитися, щоб нас колись не вважали за грабарів, але за двигунів щастя народу. Не забуваймо, що спільний дух і єдність робить Націю сильною.

ГОЛОВНА УПРАВА РІДНОЇ ШКОЛИ.

Різдвяна Коляда - Рідній Школі

ЗАБОРОНЕНО КОЛЯДУВАТИ НА „РІДНУ ШКОЛУ"

ЛЬВІВ. — Телеграма до „Обєднання": Польська влада не дозволила на Коляду на „Рідну Школу". Зверніться до українських часописів і громадянства, щоб допомогли врятувати таку дорогу народню установу як „Рідна Школа".

ЩОБ ВІДХИЛИТИ ВІД ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

ВАРШАВА. — Виглядає, що союз з Советами не врятує Польщі перед упадком. Тому завертається вона до восі Берлін-Рим. Це й є причиною поїздки польського міністра справ заграничних Бека до Гітлера. Польща готова тепер піти Німеччині на ріжні уступки, коби тільки відхилити її від попирання всеукраїнської акції, змагаючої до створення Великої України.

Занепокоєна Францією.

Дуже налякав Польщу ще й артикул у впливовім французькім часописі „Тан", в якім сказано отверто, що Німеччині треба дати вільну руку щодо справ на сході Европи і тим чином прийти з нею до згоди, бо на таку поміч як союз з Польщею — годі числити.

ЧОТИРИ КЛИЧІ СІЧИ.

ХУСТ. — Орґанізація Народньої Оборони „Карпатська Січ" визнає такі кличі: 1) „Січ" нову правду несе — нація понад усе"; 2) „Наша сила в нас самих — світ належить до сильних"; 3) „За владу народу, за працю, за хліб, за наш добробут"; 4) „Партія — це руїна, понад усе Україна". З тих кличів складається січова присяга.

УЖЕ НАЗВАВ СЕБЕ.

ХУСТ. — Ще неподавно чеський письменник Іван Ольбрехт, відомий автор повісти „Микола Шуґай" у своїй книжці про Гуцульщину „Гори а. столеті", в розділі „Земе без імена", писав: „. . . Народ може назвати себе тільки сам. Підкарпатський люд народом ще не є. Тільки етноґрафічною масою" Та ось в кілька літ по появі цеї книжки „підкарпатський люд" уже себе назвав: „Ми карпатські українці, а імя нашої країни: Карпатська Україна".

СОВЄТИ ПРОТИ ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

ПРАГА. — Совєтський посол Александрівський запротестував перед міністром справ заграничних Хвальковським в справі пропаґанди за створення Великої України. Казав, що така акція це втручування у внутрішні справи Совєтів.

ЛЕЩЕТАРСЬКИЙ СЕЗОН.

ХУСТ. — В карпато-українських горах впали сніги і зачався лещетарський сезон. Туристичні схоронища на Менчулі й Попі Івані вже перевели підготову для гостей-лещетарів.

РУМУНСЬКИЙ КОНСУЛЯТ.

ХУСТ. — В Карпатській Україні є вже кілька консулятів. Тепер отворено ще румунський. Польський вже є. Совєти хочуть також мати свій консулят.

ЕКСПОРТОВА АКАДЕМІЯ.

ХУСТ. — В містечку Великий Березний отворено Першу Українську Експортову Академію, яку перетворено з Торговельної Школи, яка була передше в Ужгороді. Академія приміщена в модернім будинку, збудованім чеською владою для чеських шкіл. Викладова мова очевидно українська. Саля, в якій відбувалося отворення, була прикрашена жовто-блакитними лентами. На переді пишався портрет Т. Шевченка. Свято отворено гимном „Ще не вмерла Україна".

„НОВИЙ УЖГОРОД".

ПРАГА. — „Народні Лісти" повідомляють, що, як відомо, частина міста Ужгороду лишилася при Карпатській Україні. Ця частина буде мати назву „Новий Ужгород", який буде широко розбудований в такий спосіб, щоб за кілька літ став гарним містом.

ЗА УКРАЇНСЬКІ НАЗВИ.

ЛЬВІВ. — Нема кінця карам, які спадають на українських священиків за те, що вписують до метрик імення своїх парохіян-українців по українськи. І так окружний суд у Стрию засудив 24. листопаду 1938 р. о. Романа Бачинського, пароха з Ракова, на 7 місяців арешту і 40 зл. гривни за „зрущене назвіск". Так подає „Новий Час" з 16. грудня 1938.

ДЕМОБІЛІЗУЮТЬ.

ХУСТ. — В краю спокій. Тому розпускають військо. Та не всі вертають, бо деякі полягли в обороні Батьківщини. Та пише „Нова Свобода", свобода не легко здобувається; свобода родиться з крови і сліз. Тому треба памятати, що ще треба буде нових жертв, бо „більша часть великого українського народу все ще стогне під чужим ярмом".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917. authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА

Христос Раждається! Таким привітом витатимуть себе українські люди і цього Різдва Христового. Витатимуться усюди, де тільки може лунати українське слово й де можна витати себе по християнськи і українськи. Та цього року цей привіт, що сповіщає світові „нову радість" і „нову правду", звучатиме в нас грімкіше. Бо з цею радістю, що скоїлася тому 1939 років, тісно звязана і та радість, яку відчуває ввесь український нарід з цеї нагоди, що „народилася" наша Карпатська Укріна. Тому не диво, що коли ми згадуємо цього року убогий вертеп і мале місточко Вифлеем, то летимо думками ще й до нашого убогого вертепу, до того малого місточка Хусту, з яким український нарід звязує тепер кінець столітнім терпінням, відродження нації й відродження української держави — Великої України.

Передчуваючи занепад старого ладу і насильства і відчуваючи прихід нової правди, великий римський поет Вірґілій заповідав: „Нове ество зійде з неба на землю і відділить старий світ від нового". Це нове „ество" дійсно прийшло. І своею наукою відділило старий світ від нового. Та в практиці той розподіл ще далеко не закінчений. І ось тому і українському народові доводиться ще й тепер бути в неволі й терпіти, і то страшно терпіти, і то навіть від тих, що визнають науку Христа, очевидно тільки в теорії, а не в практиці. Та тут вина в людях, а не в тій науці, що вийшла від Того, що народився в Вифлеемі, що стояв за правду і за неї заплатив життям, оставляючи нам глибоку віру в побіду тієї правди. Ось тому треба нам таки далі звертатись в сторону Вифлеему і взивати за поетом:

Ідіть туди! Не збочуйте з дороги!
Там ваша Правда, Воля, Міць і Сила!
Ідіть без стриму, без ваги й тривоги!

А така вифлеемська дорога заведе нас певно і до нашого Хусту, а за ним і до наших Чернівець і до нашого Львова, і до нашого Киева... Бож там усюди ждуть на побіду правди, на здійснення ось тої прекрасної й благородної науки, що зродилася з народженням Христа у Вифлеемі.

Колись наш нарід блукав. Шукав шляхів. І питав у терпіннях:

Довкола тьма, пречорна і кромішня
І гайвороння над Великим Краем,
Понура мова, злобна та невтішна,
Деж та дорога, що її шукаем?

Та сьогодні „нова радість стала". Сорок пять міліоновий український нарід знайшов шлях. Простий шлях: від Хусту до Киева. Довго нас розпинано, заки ми цей шлях пізнали. Навіть тепер ще є такі, що як жиди не визнали Христа, так і вони, хоч наші рідні, не визнають цього рідного шляху. Болюча і гірка це правда. Та вона не то що не зведе нас з нашого шляху, але навіть не ослабить тої радости, що її сьогодні відчуваемо. Бо для нас: Нова радість стала. Україна так піднялася, що аж світ затрясся — від сили Нової Правди.

ПІД ГОМІН КОЛЯДИ НА ЗАКАРПАТТІ

Хто й які клав основи під теперішню Карпатську Україну? Якими силами вона творилась? І на які сили числили провідні люди Закарпаття надовго перед тим, заки здійснились частинно їхні мрії? Про це можна дізнатись з репортажу, який в січні 1936 року вислав зі Закарпаття Л. М-ський до львівського часопису „Новий Час", пишучи про Закарпаття під Різдво 1936 року. Пригадуемо його, бо це були часи, коли ще нікому в світі навіть не снилось, щоб лучити Закарпаття з Гітлером і Німеччиною і з „Великою Україною". Та „Велика Україна", едність одної Української Нації, була тоді на Закарпатті живою як і живою є вона тепер в Карпатській Україні. Ось цей репортаж:

* * *

Без ялинки лише при блимаючім світлі каганчика зустрічатимуть тут Рождество Христове. А в неодній хаті по верховинських селах будуть задоволені, що бодай мають ще зайву пригорщу кукурудзяної муки й трохи фасолі, що там заступає місце мясної потрави або лакоминки. Але хоч як вбога буде цьогорічна свята вечеря, проте, як звичайно, радість сповнятиме серця закарпатських гуцулів, бойків, лемків і потисовин. Бо вони **щиро** вірять в Спасителя, що народившись у вифлеемському вертепі, приніс на світ безсмертну Правду. А ця **віра** обєднала їх біля своєї рідної Церкви, що й в найтяжчих часах мадярської неволі була їм одинокою опорою і врятувала їх, здавалосяб, вже від неминучої національної загибелі.

Хвиля безпощадної мадяризації була затопила міста й звідтіля переливалася через кожний уряд, школу та корчму по всіх селах. Вона полонила майже всю інтеліґенцію що **сумніваючись** в доцільність оборонної боротьби зневірилась втратила своє національне „я" і перемінилася в услужного для ворога яничара. Зате нарід, хоч і нужденно животів в безпросвітку, не піддався, цупко тримаючись своєї віри й мови аж до самого розвалу австро-угорської монархії.

Мадярський режім був для закарпатських українців історичним іспитом витривалости. Вони його склали, зберігши своє національне існування, що крім нього і невичерпаних природних багатств свойого краю, не мали сливе нічого іншого, коли-то добровільно прилучилися до Чехословаччини. Тому з 1919. роком розпочалась для них нова доба змагань за розбудову свого громадського життя і за право на власній землі.

Безперечно початки в нових умовинах були дуже тяжкі. Тоді тут лише в більшості неписьменні й малосвідомі селянські маси з невеличким числом їм вірної інтеліґенції. Однак українська національна ідея, освітивши в 1918-19. рр. своїм невгасаючим сяйвом теж закарпатський небосхил, проломила перші леди, а зпід них почало розвиватись нове життя.

В Ужгороді повстала „Просвіта", що вже самою назвою, а ще більше своєю діяльністю створила ґрунт для національно-культурної соборности. Просвіта, Пласт і вчительство виховали народові кадри молоді, свідомої інтеліґенції і повели нарід на шлях його відродження, що стихією захоплює щораз ширші круги громадянства й щораз дальші ділянки національного життя.

Не дивлячись на ворожі затії обєднаного москвофільсько-мадярського фронту, росте свідомість в народі, пробуджуються нові творчі первні й наглядно збагачуються культурні надбання. Народня сила скріплюється і непохитно стоїть на сторожі символічної для всіх українців синьожовтої барви **краевого** закарпатського прапору, як зовнішнього виразника національних аспірацій.

Закарпатське населення перестае бути пасивним обектом в чужих руках. Воно поступнево еманципується і переходить до ролі активного чинника, що має свою мету й власну, а не накинену волю.

Цим закінчується 1935. рік. А з новим роком виринають нові й надзвичайно важливі завдання перед закарпатськими українцями й зокрема для народовецького проводу ще більша відповідальність, ніж досі. Справа автономії Підкарпатської Руси входить помалу в стадію конкретної підготовки до її реалізації, що залежить не тільки від самої чехословацької влади, але й в не меншій мірі від місцевого населення.

Щоб здійснена автономія могла справді задоволити Закарпаття, повинна вона передусім обіймити у своїх рямках **усі** закарпатські землі, тобто й Підкарпатську Русь, і **цілу Пряшівську** злучивши їх в один край, з власним соймом і взагалі з належною самоуправою. Це питання, як також прінціпи автономії, значить **майбутні автономні права Закарпаття зможуть бути позитивно вирішені під умовою, що нарід зуміє їх обстояти своєю зорґанізованою силою.**

До змагань за сповнення автономії вступає Закарпаття під лункі й бадьорі звуки стародавніх українських коляд. Вони загомонять від гуцульського Ясіня і покотяться врожайною долиною Тиси та через села закарпатських бойків і лемків аж ген до синьої смуги рвучкого Попрадю, де на обрії майоріють вже Татри, щоб долетіти до престолу Всевишнього та сплинутись в **духовій едності одної Української Нації по цей і по той бік Карпат.**

Зі Західної України

(Львів, 17 грудня 1938).

Субота, 3-го грудня 1938 р. стала нараз славним, а особливо голосним днем, про який почули не тільки в самій Польщі, але й поза її межами. Голосним тому, бо всьо в Польщі надіялося, що Українська Парляментарна Репрезентація (У.П.Р.) продалася. Навіть серед багатьох українських уґрупувань було (щире чи не щире) таке переконання.

І сталося: дня 3-го грудня голова УПР, посол Василь Мудрий, сказав у варшавському соймі, що коли українці рішилися тепер війти до сойму, то тільки тому, щоб стояти на сторожі всіх прав нашого народу і боротися за створення для нього найможливіших умовин буття. Одинокою формою розвязки українсько-польських відносин це здійснення **територіяльної автономії,** якої проект українські посли внесуть.

Тоді зірвалася в соймі страшенна буря, крик і лопіт віками столів заглушав промову Мудрого і здавалося, що от-от його стягнуть з трибуни. Українці з Галичини мають всього 14 послів, а для поставлення самостійного внеску треба на основі соймового правильника 15 посольських підписів. Деж візьмуть українці пятнацятого посла? Волиняки напевно з ними не підуть...

Але сталося інакше. Якеж мусіло настати здивування, коли дня 9-го грудня 1938 отже знов у суботу, предложила УПР **„Проект Конституції Закону Галицько-Волинських Земель".** Цей внесок вимагає, щоб землям заселеним українцями надати автономію як правній одиниці під назвою **„Галицько-Волинська Земля".** Межі земель, що малиб бути разом обєднані, сягають доволі далеко на всі сторони світа, а не, щоб обмежувалися до самої Сх. Галичини, чи хочби й Волині. Одначе **того проекту нігде не проголосили;** навіть в соймі його не прочитали, бо — мовляв — конституція не передбачує таких проектів...

Як тільки пішла чутка про український проект, так поляки розкричалися, якби могли тим криком припинити непередбачливий хід історії. Всякі патріотичні польські орґанізації почали присягатися, що не допустять до дискусії над таким страшним проектом. Преса почала вмовляти, що українці — це чужі аґенти, що намагаються вести в Польщі політику на розвал держави, під диктат чужих потуг. Деякі цькували поліцію, мовляв — така заява нарушує звичайну льояльність проти держави.

Автономістичні вимоги підносили українці вже нераз у Польщі і дотепер ніколи ніхто з польської сторони не вбачував в тому нічого протидержавного. Не слухали тих вимог, не спішилися йти їм назустріч, але й не кричали. А сьогодні... Справа ширшої чи вужчої автономії для українців у Польщі була вже нераз навіть у польському соймі. Був навіть принятий закон внесений самим урядом про автономію для трьох східно-галицьких воєвідств. Був уже внесок польських соціялістів. А вже й не говоримо про те, що ріжні відповідальні польські політики переконували колись всіх і вся про потребу автономії для українців, якої вони занадто не спішилися брати. Але ніколи не було проти них такого крику, а особливо ніколи нікому не закидали державної зради з того титулу.

Що правда, то є й такі поляки (очевидно не багато, кількох), які кажуть, що створення України над Дніпром — поляки ніяк не здержать. А якщо так, то краще бути у згоді з галицькими українцями. Оскільки будуть чемні й вимагатимуть лише права на культурний розвиток, то не треба би їм цього відмовляти. Але такий тип поляка — це теж „білий крук". Інші радше нарікають, що ще не можуть зробити з українцями того, що хотіли би. Хоч на ділі — то їм ніхто так дуже не перечить, але вони чи ще не мають відваги, чи не підготовані до того, щоб нищити всьо поголовно.

І дійсно показують, що вони можуть зробити. За те, що по смерти двох жидівських студентів львівського університету від ножів перевели тими днями ревізію в польських студентів медицини у Львові і знайшли там кріси, бомби, ножі й інше научне знаряддя, та що кількох з польських студентів арештували з того приводу, то сьогодні відбулося на львівському університеті віче польських студентів техніки (інженерії), а по вічу, скріплені на дусі — вибили шиби у торговлях „Нової Фортуни" (фабричні склади солодощів) і „Маслосоюзу", що напроти будинку техніки. І знов клопіт для поліції, бо мусить ходити по морозі (очевидно по тім, як уже вікна побиті). Клопіт і українським установам, бо знов мусять уставляти стійки коло входів, а українські крамниці постягали залізні заслони до половини вікон.

Напруження в краю дійшло вже до останніх меж. На самого Андрія, коли то припадає патрона нашого Митрополита Андрея, приїхав **папський нунцій** з Варшави, о. Кортезі й відвідав митрополита, а відтак відвідав українських владик у Станиславові й Перемишлі. Чомусь багато приставав з українськими духовними кругами. Певно мав нагоду побачити на власні очі побиті вікна в Богословській Академії при вул. Коперника; певно бачив теж **подертий образ Христа й каменем розбиту статую Богородиці.** Це ще трофеї листопадових подій.

По свому відїзді проголосив нунцій комунікат, в якому каже, що „св. Отець, Найвищий Пастир не може глядіти без остраху на поділи, антаґонізми й боротьбу, що роздирають синів цієї землі і грозять ще більшим лихом у будучності". І тепер, по відїзді нунція, заходять у голову: до кого то він апелював? Поляки кажуть, що, певно до українців; але українці вважають, що це до них не відноситься. А зрештою, от зараз по відїзді нунція з Галичини, як уже сказано — у Львові знов зробили малий погром... якраз українцям. Якось не дуже поділав поклик представника католицтва на тих, що рахують себе за найбільших католиків. В нас совість чиста!

А щодо підпису волинського посла Скрипника як пятнацятого на внеску про українську територіяльну автономію, то при цьому виявляється як не мож ясніше, як то українська національна ідея продирається найменшими щілинами всюди там, де є українці. Її не спинити!

X.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

У. Н. СОЮЗОВІ, ЩО ОБЕЗПЕЧУЄ НАМ, ЧИ НАШИМ РОДИНАМ, ПЕВНУ ГРОШЕВУ ВИПЛАТУ, І ҐАРАНТУЄ ТИМ МАТЕРІЯЛЬНУ СТОРОНУ НАШОГО ІСНУВАННЯ. У. Н. СОЮЗОВІ, ЩО ЗАВЖДИ ДБАВ І ПРО ДУХОВУ СТОРОНУ КОЖНОГО З НАС, ПІДНІМАВ НАС ДО МОРАЛЬНИХ ВИСОТ І ЗАКЛИКАВ НАС ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ, І ТАКИМ ЧИНОМ СТВОРИВ В АМЕРИЦІ ВЕЛИКУ, СВІДОМУ, ЖЕРТВОЛЮБНУ Й ПАТРІОТИЧНУ СОЮЗОВУ РОДИНУ.

ОСЬ ТІЙ ВЕЛИКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РОДИНІ В АМЕРИЦІ, ЯК І ВСІЙ НАШІЙ ІМІҐРАЦІЇ, А ТАКОЖ РІДНОМУ КРАЄВІ

ПЕРЕДАЄ З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ЩИРІ ПОБАЖАННЯ

ГОЛОВНИЙ УРЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ В АМЕРИЦІ.

Марія Омельченкова (Прага).

КОЛЯДКИ У СЛОВЯНСЬКИХ НАРОДІВ

У всіх словянських народів є звичай ходити по домах з співами почнаючи від Різдва Христового аж до Хрещення. Ці співи у всіх словянських народів називаються Колядки (Коледи, Коледніце і т. п.). Ми, українці, крім колядок маємо ще „Щедрівки" та „Посипальні" пісні-новорічні.

Колядки це свого роду історично-побутовий епос. Лише в одних народів колядки бувають і насмішливі, але в більшости вони подібні між собою, що свідчить про колишнє спільне життя всіх словян.

Болгари в своїх колядках випрошують, як і інші народи, колядударунки і за це бажають господареві щастя, здоровля, багатства. Ось одна з таких колядок:

„Добре ми в гості прийшли,
Добрий Тобі дар принесли:
Теличку білопаху,
Жеребчика бистроногого,
Ягнятко чорнововняне,
Козлятко криворогe"...

А ось одна з колядок „прохацьких", як випрошують колядники дарунки:

„Встань Како (старшо сестро) дай
Встань Ніно дай крендель, [пиріг,
Все, що маеш в хаті доброго зїсти"..

За дарунки бажають господареві всього добра:

„На здоровля Тобі господарю,
На здоровля Тобі господинє,
Від Бога багато здоровля,
Стільки Вам здоровля,
Як на горах геранії (журавнику)
Стільки бажаемо і багатства в твоїй [хаті"...

Болгари мають колядки подібні до наших щедрівок. Наприклад:

„Бог народився, Коляда, Коляда,
Налий мати золотий котел,
Щоб викупати молодого Бога.
А деж Богу повішу колиску?
Повісь на два камяні стовби.
А хтож Бога похрестить?
Покличемо св. Івана,
Щоб похрестив молодого Бога.
Похрестив Його в Йордані річці,
Назвав Його Ісусом Христом...
Коляда, Коляда"...

У болгар колядувати ходять лише молоді хлопці, або молоді чоловіки, діти й жінки не колядують...

У словінців, невеликого словянського народу, віддавна заховався звичай ходити по домах та співати „Коледніце" не тільки об Різдвяних Святах аж до Стрітення, але колядники ходять по домах і величають осібними співами господаря і в інші свята і за це дістають теж нагороду.

Ось одна з їхніх колядок:

„Господар сидить в куті,
Держить толяр (гроші) в руці
Щоб Бог дав йому мисель
Нам цей толяр в руку втиснув"...

В другій колядці співають про ковбаси й т. д.

„Ковбаси ми радо їмо і малі і ве- [ликі,
Станьте на стілець, принесіть ковба-
Даруйте, нам даруйте!... [сець,
Сусіди нам говорили,
Що ви поросятка забили,
Даруйте нам, даруйте,
Благослови Вас Ісус!..."

Колядка закінчується так:

„Поможи тобі Боже, як на Різдво,
Так і по Різдві,
Здорові і веселі були!"...

Колиж господар скупий, нічого не дае дае, то ось як йому заспівають:

„Бог вам дай стільки доброти (багат-
Скільки на печі мокроти! [ства)
Бог вам дай стільки щастя,
Скільки на печі зеленого гілля!
Бог вам дай стільки діток,
Скільки айдовських кіп (жадних)
Щоб мали кобили курчата,
Щоб корови мали жеребята,
А квочки телята"...

В інші свята і на Різдво співають і таких колядок:

„Добрий день, господарю,
Бог тобі добре щастя дай
На сьогоднішній божий день
(Різдво називають словінці „Божич")
Перед домом у тебе зелений двір,
На дворі у тебе шість волів,
До того ще вороний кінь,
На коні сідельце, на сідельці синок [твій,
На синочку шапочка, на шапочці ки- [тичка,
На китичці пташечка, вона гарно спі- [ває,
Добре літо викликає, Бог нам його [дай!
Уроди тобі гори вина, гори вина. [пишні поля,
Та дай тобі усяке добре щастя!"...

Сербські колядки здебільша висловлюють побажання всього доброго за одержаний дар, бо як видно, там колядники не мають сумніву, що завше дістануть „Коляду".

Серби співають, що „Божич од воріт до воріт ходить і людей благословляє"...

„Приказала Божичева Мати послати [Божича (Сина Божого)
Через Божича посилає три китиці [квітів,
Одну китицю здоровля і веселля,
Щоб завше були здорові і веселі.
Другу китицю — мира і згоди,
Третю китицю вина і пшениці,
Щоб завше були ситі і пяні"...

А ось хорватська колядка:

„Куди ходили, там Бога молили,
Щоб дав нам червоного вина,
Білої пшениці і всякого добра та ща- [стя"...

„Пшениця нам добре вродила,
Дівчина приходила, пшеницю поїла...
Скупчи, Боже, хмари,
Пошли Божий дощик
На нашу святую землю,
Щоб було всякого добра"...

Польські колядки мають історично-драматичний зміст. В них малюються всі події від Благовіщення св. Діви Марії аж до втечи Св. Родини в Єгипет.

Світськіж колядки мають багато спільного з нашими українськими колядками.

У Чехословаччині Різдво Христове — „Ваноце" — найпопулярніше свято не тільки діточе, але і для старих. Свята Різдва всі чекають з радістю, з надією на щось прегарне, не буденне.

Ще довго перед Різдвом на вулицях і на площах міст і сіл появляються цілі гаї ялинок, смеречок. Це привезли селяни „стромечки" на продаж. Потім ставлять на головних площах величезні ялинки, освітлюють їх ріжнобарвними електричними лямпочками, оздоблюють прикрасами з паперу, це „Стром (дерево) Республіки". Біля нього грає музика, влаштовуються свята, щось подібне до академії. Провадиться збірка грошей і ріжних річей на користь бідних дітей. „Стром Республіки" стоїть декілька тижнів після Різдва.

Друге явище, яке зустрінемо і в найбіднішій хаті, це „Віфліем-Яселка". У всіх церквах на декілька днів до Різдва теж виставляється „Віфліем", це дзебільша витвір мистецтва. І в кожній гірській хатинці з великою любовю будується Віфліем-Яселка. Іноді родина не має на Різдво мяса, але „вистроїть Єслічки"...

Перед Віфліемом молиться вся родина на щедрий вечір. На другий день сусіди відвідують сусідів, щоб помолитися перед їх Віфліемом. Це є старий чеський звичай, якого дуже ревно придержуються на селі, а зокрема в гірських бідних країнах.

Віфліем-Яселка хоч і збудовані на підставі біблійної події, як то прийшли посли поклонитися Ісусу, та чеський нарід вкладає в біблійні фігури свій смак і одягає їх здебільша в чеські народні убрання, дає їм чеський зміст. Тут здибаемо не тільки народні крої, орнаменти, але часто ціле якесь чеське місто з його всіма характерними історичними будівлями, його мешканців в оригінальних кроях, міщан і робітників та ремісників в їх цехових убраннях. Яселка іноді збудовані досить досконало технично, фіґурки рухаються; ось напр. біжать поклонитися Ісусу-немовлятку ткачі з пакунками своїх виробів, ось ріжні ремісники в їх історичних цехових кроях; ось пастухи женуть овечок, Свята Діва Марія колихає своє Дитятко і т. д. Все в русі...

Яселка, які носять по хатах не такі великі, але теж іноді мають механізм і фіґурки рухаються.

Колядки у чехів здебільша прошацькі й „дякувальні". Їх багато, а тут подамо лише декілька.

„Я прийшов к вам, щоб вам сказав, [що сьогодні є коляда.
Хто сьогодні мені щось дасть, те я [радо збережу,
Хтож мені не дасть нічого, той є з [Грубінець (з „Нечемниць"),
Я на нього „замрачим" (нахмурюся), [та як ведмідь забручу,
А потім піду проч"...

„Дай Бог щастя цьому дому
Ми співаемо Пану Богу,
Малому дитятку
Христу Ісусятку.
Воно дава грушки, яблочки,
Хліб, булочки, цукорки та орішки.
За ваше співання та колядування
Дай вам Пан Бог пожегнання (бла- [гословення)"...

На Мораві колядки подібні до наших щедрівок:

„На небесі зірочка виходить,
Бо нам народився Син Божий,
Народився у великій біді (нужді)
Не мав нічого, тільки два янголятка.
Які прекрасно співали, це мале ди- [тятко вітали.
Панночка Марія казала, щоб ви на [коляду давали"....

Або ось моравська колядка:

„Приносимо вам щастя, здоровля, [спокій святий,
Віншуемо вам, наперед панству го- [сподарям,
А потім діточкам,
Ми здалека йдемо, новину вам не- [семо,
Що сталося, пригодилося,
У Вифлеемі місті
Народилося нам дитятко,
Лежить Воно на сіні"...

На Шлезьку співають такої колядки:

„День Божого народження, веселять- [ся люди,
Бо нам приятелям з народження ве- [селий день всюди...
День божий, день божий,
Веселий день божий,
Янгели радуються, слава співають...
Ой щож то є за новина? Уха нахи- [ляють"...

Так співають колядки ріжні словянські народи. З цих прикладів, що ми тут привели, видко, як всі словянські народи близькі по духу між собою. Але нажаль деякі з них ставляться ворожо до нас, українців, хоч у своїй літературі і визнають, що ми маемо найбільш прекрасні народні звичаї, пісні і т. д.

Я не є поетка і тому зробила переклад усіх колядок „дослівний", бо мені йде про те, щоб показати зміст колядок. Най зацікавляться ними наші поети або поетки і перекладуть їх досконало, по мистецьки.

ЧЕРЕЗ „СВОБОДУ" ДО СВОБОДИ!

ЧАСОПИС — ЦЕ НЕ ПАПІР. І НЕ НАЗВА. НАВІТЬ — НЕ ДРУКОВАНІ В НІМ СЛОВА. ЦЕ ІДЕЇ, ТОЙ ЖИВИЙ ДУХ, ЩО ТІЛО РВЕ ДО БОЮ ЗА — ПОСТУП, ЩАСТЯ, ВОЛЮ.

ОСЬ ТАК РОЗУМІЄ СВОЄ ЗАВДАННЯ „СВОБОДА". І ВІРИТЬ, ЩО СТОЇТЬ НА СТОРОЖІ ТОЇ ВЕЛИКОЇ ІДЕЇ, ЯКА МУСИТЬ ДОВЕСТИ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИФЛЕЄМУ.

У ТІЙ ВІРІ ВИТАЄМО УСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ І ПРИХИЛЬНИКІВ З ЦЬОГОРІЧНИМ РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І БАЖАЄМО ЇМ

ВЕСЕЛЕХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

РЕДАКЦІЯ „СВОБОДИ".

†

ПОМЕР ГОЛОВНИЙ РАДНИЙ У. Н. СОЮЗУ

ІВАН ВАВЕРЧАК

У середу, 4. січня 1939. року, в 8. годині ввечір, помер у Перт Амбою, Ню Джерзі, довголітній головний урядник У. Н. Союзу і урядник від. 155., Іван Ваверчак.

Імя родини Ваверчаків записане в історії У. Н. Союзу від давніх літ, бо вже в 1912. році Микола Ваверчак, батько нині покійного Івана, був вибраний на 12. конвенції У. Н. Союзу головним радним У. Н. Союзу, та занимав цей уряд через дві каденції. Покійний Іван Ваверчак був вибраний перший раз до головного уряду як заступник головного предсідника в 1914. році. Опісля в 1920. році він став головним контрольором. Він знова був вибраний як головний радний в 1933. році і в 1937. році та сповняв цей уряд досі. Покійний працював щиро не тільки для У. Н. Союзу, але брав також живу участь у громадському житті. До Америки приїхав молодим хлопцем, зо села Загіря, повіт Сянік. Полишив жінку, три доньки й сина.

Похорон відбудеться в понеділок, 9. січня 1939., в 9. годині рано з дому жалоби, 116 REUTER STREET, PERTH AMBOY.

Вічна Йому память!

ГОЛОВНА КАНЦЕЛЯРІЯ У. Н. СОЮЗУ.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

РІЗДВО ПО РІЖНИХ КРАЯХ.

Українці належать до тих народів, що святкують свої Різдвяні свята за два тижні пізніше.

Це декому здається сумною ріжницею в святкуванні Різдва. Так скажуть нам навіть деякі американці.

Тимчасом американці в час американської революції святкували Різдво якраз у цей пізніший час.

ЧИ СУЩНА РІЖНИЦЯ?

Чи справді календар становить таку сущну ріжницю, можемо сказати, порівнявши цю ріжницю в датованні Різдва з поглядами деяких інших народів на Різдво.

Наприклад, у Німеччині уряд цьої зими повів кампанію проти Різдва як християнського свята та радив святкувати його як дохристіянське, або як це дехто воліє називати, поганське свято астрономічного факту починання зростання дня.

Зате в Росії уряд веде собі „боєву" кампанію проти Різдва як проти „християнського міту" та „буржуазної фікції". Характер большевицької пропаґанди пізнати, коли зважити, що „міт", це оповідання, не оперте на правді, а „фікція" не відповідаюче правді припущення.

ЗВІДКИ РІЖНИЦЯ?

Чому саме українці святкують своє Різдво пізніше від своїх сусідів, цікавило всякого українця.

Українці, що не мали до освіти доступу, склали про це ріжні народні оповідання. Наприклад, що на початку світа Бог став роздавати кожному народові свята. Всі народи поспішилися й дістали право святкувати свята вчасно. Українець, мовляв, з натури лінивий, зпізнився й дістав право святкувати свої свята пізніше інших народів.

Ріжниця у святкуванні Різдва походить просто з того, що старий римський календар не годився зо сонішним роком. Коли папа римський Григорій Трицятий приказав справити календар (у 1582 році), треба було пересунути дату на десять днів уперед. Народи, що приняли цей справжній календар, вирівняли календар з обігом сонця. У народів, що з якихнебудь причин цього не зробили, не лише далі існує ріжниця між календарем і сонішним обігом, але та ріжниця ще за кожне століття наростає на новий день.

КАЛЄНДАР І ПОЛІТИКА.

Як нині українці відносяться з обережністю до реформи календаря, так само відносилися давніше багато інших народів. Американські протестанти, наприклад, приняли григоріянський календар аж при кінці 18. століття; до того часу вони вважали небезпечним для своїх церков приняти „папський" календар.

Справа календаря це, здавалося би, чисто справа астрономічної правди: чи годиться календар, себто наше численя часу, зо змінами сонця й місяця? Та на ділі, слушно чи неслушно, до цеї справи дочепили люди й народи ріжні інші справи, до первісного питання непричетні, і нині в такій чисто науковій справі, як календар, добачують, слушно чи неслушно, якісь політичні комплікації.

Тому то, як хтось гудить чуже святкування Різдва, мені пригадується українська поговірка: горнець кітлові доганяє, а оба смольні.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОТРЕБА ПРОПАҐАНДИ.

Як бачимо тепер справа створення української держави набрала в світі розголосу. Багато тепер пишеться про нас, але нераз в тім писанню буває і таке, що не конче відповідає правді. Нераз чужі кореспонденти представляють нас у невластивім світлі. Треба нам цьому протиділати. Але в цьому протиділанню ми всі мусимо взяти чинну участь. Передівсім наша роджена тут молодь, що має звязки з американцями і вміє добре по анґлійськи, повинна брати чинну участь в українській корисній пропаґанді. Ця наша молодь повинна доставляти американцям такої літератури в анґлійській мові, яка добре представляє нашу справу. Вона також повинна пересилати до американських ґазет листи, а також витинки з тих українських ґазет, що друкуються по анґлійськи.

Крім того ми всі повинні купувати видання, які видають такі українські установи в Америці як Обєднання (що тепер хоче видати історію України в анґлійській мові) і в той спосіб не лиш ширити розумну пропаґанду про Україну, але також підпомагати видавання чергових книжок.

В. Тютюник,
Ню Йорк, Н. Й.

ГОДІ ТЕ ВСЕ ОПИСАТИ.

Приїхало троє дітей з сяніцького повіту до свого батька в Америці. Я мав нагоду почути, що вони розповідають про польські знущання над нашим народом. Та нема змоги ні місця в ґазеті, щоб те все описати. Накладають на наші села „добровільні" податки, щоб розбудувати польську армію при помочі „дарунків" від вірних громадян Польщі. Ось такий машиновий кріс „подарувало" й одно село в Сяніччині. Хруні наставали, щоб доконче зробити „презент". Польщі. Та найсмішніше те, що в селі вийшли посвячувати той „подарунок" з хоругвами, де були жовто-блакитні ленти. Та поліція зачала зривати ті ленти, та ще пімстилася за це над селом бо ограблено селян.

Ось таку відплату дістають від наших ворогів навіть ті, що хотілиб їм догодити. А щож доперва діється з іншими!

Трофим Тренич,
Фреквил, Па.

ПОТРЕБА ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮРА.

Українські Злучені Орґанізації міста Клівленду перевели широку дискусію на тему теперішніх відносин щодо української справи і заявились за те, що нам треба мати в Америці Українське Інформаційне Бюро в Вашинґтоні. Представники українських місцевих орґанізацій заявились далі за те, що українське громадянство повинно себе на ту ціль добровільно оподаткувати, по 25 центів від особи місячно, або менше. Або принаймні дати Обєднанню уповноважнення, щоб воно затримало якусь частину з висиланих до краю грошей на покриття коштів такого Бюра. Очевидно, що тут рішали би ті, що гроші висилають до Обєднання, чи там через Обєднання до Рідного Краю. Українське громадянство міста Клівленду годиться приняти одну або другу думку. І готове себе оподаткувати та зложити таку суму, яка припаде на місто Клівленд. Але треба, щоб ширший загал узяв цю справу під увагу і висказав свою думку в зорґанізованій формі. Тоді буде надія, що з цього буде користь.

О. Е. Малицький,
голова Злуч. Орґ. міста Клівленду.

БОРОНІМ СВОЄЇ СПРАВИ.

У нас, у Балтімор тепер пишуть місцеві ґазети дуже багато про Україну. Але не все добре, бо не все правдиво. Є дуже багато неправди, яку треба доконче справити. Хтож це може зробити? Та тільки наша тут роджена молодь. Знаю, що вона сама про те думає, але боїться; що замало знає про українську справу, а не знаючи як слід, готова ще пошкодити справі своєю обороною. Тому треба централі з інформаціями. Молодіж може багато зробити, але треба їй допомогти. Тому треба нам мати Інформаційне Бюро, що дбалоб про цю справу.

О. Приймак, Балтімор, Мд.

РОЗПНЯТТЯ УКРАЇНИ.

„Мурашки — нарід слабонький, а літом наготовляють собі запаси", говорить у своїх приповідках премудрий Соломон. На іншім місці він каже: „Іди до мурашки, пригляньcя її діланню і навчися розуму".

В тих словах є багато розуму, з якого повинні черпати і ми, українці. Бо справді, в мурашок можна чимало навчитися. А найкращим і найрозумнішим прикладом з життя мурашок є це, що в них є велика солідарність, в їх муравлиній, чи так сказатиб, громадській роботі.

Ми, 45-міліонова нація, цілими століттями живемо в неволі. Вороги розпинають нас на хресті й мордують, а ніхто не має ні чуття, ні милосердя над нами. Чому така тяжка наша доля? Чи нас не сотворив Бог так само, як інші народи? Чи може ми сотворені лиш на те, щоб терпіти й бути в неволі? Ні. Ми такий самий нарід, як інші. На нашій рідній землі нам належиться таке саме право, що його мають на своїй земли інші народи. Та наш клопіт у тому, що наша нація не лиш придавлена ворогами, але розбита також зо середини своїми яничарами. Не диво, що український нарід свободи не має, що закутий в кайдани. А вороги тішаться з нашого терпіння і топчуть все, що наше рідне, святе.

До цього часу наш нарід не є зорґанізований в одно національне тіло. Ми й нині ще чуємо від деяких наших українських „братів", що вони не „українці", і що українська ідея чужа їм та ворожа. Жаль і розпука чути таке від них. І годі їх переконати інакше. „Товчи дурного мов зерно в ступі — не вилущиш нічого з нього", говорив також розумний Соломон. А є і такі, що несвідомі, що не знають, хто вони тому, бо не мали нагоди себе пізнати, не мали де загартуватись в українському націоналізмі. Причиною нашого лиха є також і те, що ми розбиті на ріжні партії, а навіть церкви ворогують зо собою. Цьому треба покласти кінець.

Коли поглянемо в нашу минувшину, то не багато добра знайдемо. Зрада, ненависть і вкінці неволя, тай знов неволя. Століття минали, а ми своєї держави не мали. Тільки нарікаємо, стогнемо, плачемо, дзвонимо кайданами. Наш нарід вже так привик до терпіння, що коли лях, чи москаль ґатить у нашу спину, то ми кажемо: „хай собі бє, а на нас присхне, як на псі".

Та наша душа мусить перемінитись. Вона вже частинно перемінилась. Нові покоління наростають, нові часи настають. Україна стає на поріг до нової доби. Український вулькан пробуджується. А цілий світ мусить знати, що даремно йому виглядати галузки миру, як довго український 45-міліоновий нарід закріпощений. Щойно коли український нарід дістане свою вповні независиму і соборну державу можна буде сподіватися миру на землі.

Григорій Романків,
Вашинґтон, Н. Дж.

ЗАМІСЦЬ СВЯТОЧНИХ ПОБАЖАНЬ.

Джерзі Сиґі, Н. Дж. — Замісць висилати знакомим святочні побажання зложили на „Рідну Школу" по $5: Микола Мурашко, Роман Слободян, Дмитро Галичин, Омелян Ревюк, Лука Мушуга. Степан Шумейко $3. Евген Ляхович $2. Гроші вислано на „Рідну Школу" через „Обєднання".

Подружна суперечка.

Чоловік (сердито): Хтож тут є господарем хати?

Жінка: Не завдавай таких дурних питань, начебто тут крім мене був ще хтось інший.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На „Просвіту".

Відділ 204 У. Н. Союзу в Ню Йорку переслав через Обєднання $25 як ювилейний дар Т-ву „Просвіта" у Львові.

М. Близняк, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

З забави на визвольну боротьбу.

Приятелі і знайомі громадян К. і Е. Шушевських, що живуть на фармі коло Фултон, Н. Й., справили їм „срібне весілля" з нагоди 25-літнього ювилею їх подружого життя. Серед доброго настрою гості на поклик п. Ф. Яворського зложили $5.75 на визволення України. Жертвували: Г. Моринюк $1; по 50 ц.: Ф. Яворський, М. Лищинецький, Ю. Дорчак, М. Лобур, М. Гринчук, С. Присяжнюк, К. Шушевський, Н. Антоськів; решта дрібними. Гроші передано касієрові ОДВУ ч. 9 до пересилки на призначену ціль.

Приятелі родини І. Робака і його дружини справили їм в У. Н. Домі в Сиракюзі „срібне весілля". На поклик Дембицького гості зложили на визволення України $5.66. Жертвували по $1: І. Робак, М. Дембіцький; решта дрібними.

Т-во Січ, від. 282 У. Н. С., що носило колись назву св. арх. Михайла, дало на Службу Божу для вшанування свого покровителя. Службу Божу враз з молитвою за померлих членів відправив 27. листопаду ц. р. о. М. Кузів. По Службі Божій на поклик С. Бандерського зложили $1.90. А 27. листопаду влаштовано запустну вечерю, на якій члени, забавляючись і виголошуючи промови, не забули і про рідний край та на поклик Г. Туркевича зложили $5.25, які передано до відділу ОДВУ.

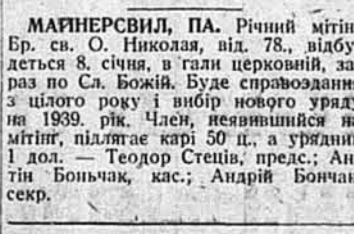
Г. Туркевич.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БІНҐГЕМТОН, Н. Й. Річні збори Тов. Запорозька Січ, від. 21., відбудуться в неділю, 8. січня, в годині 2. пополудні. Проситься всіх членів прийти на ті збори, бо маємо багато важних справ до полагоджения. Буде також вибір нових урядників на 1939. рік. Збори відбудуться в Українськім Громадськім Домі, 43 Downs Ave. — І. Руцький, пр.; Т. Смик, секр.; П. Садовець, кас.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Річні збори Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 301., відбулися в понеділок, 2. січня. Ухвалено, що місячні збори будуть відбуватися в першу неділю; по першім кожного місяця, в гали церковній, 1944 W. Erie St., в 1. годині пополудні. Кожний член і членкиня повинні платити свої вкладки до тов. і Союзу кожного місяця підчас зборів. Пригадується довжуючим членам за минулий рік, щоби заплатили свій довг цього місяця перед 25. Члени, котрі не заплатять, будуть суспендовані. — Іван Медзяк, предс.; Н. Николишин, секр., 2607 W. Augusta Blvd.

МАЙНЕРСВИЛ, ПА. Річний мітінґ Бр. св. О. Николая, від. 78., відбудеться 8. січня, в гали церковній, зараз по Сл. Божій. Буде справоздання з цілого року і вибір нового уряду на 1939. рік. Член, неявившийся на мітінґ, підлягає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — Теодор Стеців, предс.; Антін Бовьчак, кас.; Андрій Бончак, секр.

УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ НА РАДІО.

Хор української католицької церкви св. Апп. Петра і Павла з Ансонії, Конн., під управою Р. Гвоздевича, буде співати українські коляди в неділю, 8. січня, від. 9:15 год. до 9:45 рано зо стації W.E.L.I., New Haven, Conn. (900 k. c.).

АЛЕНТАВН, ПА.

Український Хор при українській православній Громаді в Алентавн, Па., під орудою І. Заворського, буде співати українські коляди в пятницю ввечір, 6. січня 1939., між годиною 11. й 12. ввечір зо стації WSAN-WCBA, 1440 k. c.

Степан Мусійчук.

НА РІЗДВО

Зима на села трясе снігами,
Ворог гуляє в нас між хатами,
А мороз, в парі з ними глузує,
На шибах дивні цвіти малює.

З хаток, в віконця малі-синенькі,
Дивляться діти наші маленькі
Дивляться діти: личка схуділі,
Ох, мабуть давно вони не їли.

Мама ляхами-катами збита,
Лежить хоренька, в шмати обвита;
Холодно в хаті, тата не має,
За бунт в арешті тато карається.

А діти плачуть й мами питають:
Чи нині зірка нам засіяє?
Нині Свят-Вечір, правда, мамо?
А Христос буде тут нині з нами?

Мамо, А „дідо" буде в нас в хаті?
А хто нам буде нині желати?
Мамо! А куті не буде нині?
Устань, матусю! Зимно в хатині.

Устань, матусю, бо ми голодні,
Бо ми терпіти більше не годні!
І поклякали діти при мамі,
Моляться щиро, з плачем з сльозами.

* * *

Мороз тис люто, що лише мога,
Так дуже діти просили Бога,
Таку велику віру взносили,
Що кору неньку рідну збудили.

Піднеслась мама, хату огріла,
Діточкам страву теплу зварила,
Страву зварила, до стола сіла,
Святу, Різдвяну, Зірничку встріла.

І пожелала дітям багато:
Погляньте діти: ось зза Карпат
Вже світить в небі ясная зоря,
Ми ще діждемо, буде в нас воля.

Віра.

Була якось в однім краю дуже велика посуха. Місцевий пастор проголосив, що в найближчу неділю відбудеться молебень за дощ.

Коли в неділю парохіяни зійшлися, пастор, замісць правити молебень, почав парохіян лаяти:

— Деж ваша віра, поганці! Хто йде на молебень, мусить мати чисте серце і віру! Вертайтеся до хат, бо й так уже нічого з цього не буде!

— Чому? — почали впівголос неґодувати парохіяни. — Де доказ, що ми не маємо віри?

А на це пастор:

— Якщоб у вас була правдива віра, то ви прийшлиб тут нині з парасолями!

БОГОСЛУЖЕННЯ

РІЗДВЯНИЙ ПОРЯДОК БОГОСЛУЖЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ СВ. ПОКРОВИ,
1231 Вест Скот Стріт,
МІЛВОКІ, ВІСКАНСИН:

Велике Повечеріє в суботу, 7. січня, в годині 4. рано, а Служба Божа в 6. рано.

В неділю, так як і кожної неділі, Служба Божа в 10. рано. В понеділок Служба Божа також в 10. рано.

О. Петро Журавецький,
1323 Вест Ґрінфілд Евеню.

ПОРЯДОК РІЗДВЯНИХ ВІДПРАВ!

ПРОВІДЕНС і МЕНВИЛ, Р. АЙ.

Подається до відома членам згаданих парохій, що Різдвяні Богослуження будуть відправлені в наступнім порядку:

ПРОВІДЕНС: Субота, Різдво:
Початок у 8. год. рано
Вечірня у 7. год. ввечорі.
Неділя, Собор.: Літурґія в 8:30 рано.

МЕНВИЛ: Субота Різдво:
в 11. годині рано;
Неділя, Собор.: в 11. год. рано.

Бажаючи всім вірним наших парохій Веселих Свят і Щасливого Нового Року, просимо щиро взяти чисельно участь у цих Святкових Відправах.

За Уряди згаданих Громад,
Провіденс, Менвил.

Має рацію.

— Коли так боїшся злодіїв, то чому не купиш собі револьвера?

— Щоби ще й револьвер украли?!...

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

Пошукую у дуже важній справі **ФИЛИПА ВИСОЧАНСЬКОГО**, котрий мешкав колись у Spangler, Pa., пізніше одружився з вдовою Катериною Ярош в Ambridge, Pa. Хто дасть мені його адресу, то одержить десять ($10.00) долярів нагороди. Всякі інформації прошу слати до: **Stephen Evanitsky, 725 — 18th St., Ambridge, Pa.** 2-4

НАЙДУТЬ ПРАЦЮ

Потрібна **ГОСПОДИНЯ** в середніх літах до дому умебльованих покоїв. Платня після умови. Голоситись особисто або листовно на адресу:
(GOSPODYNIA)
180 Washington Park, Brooklyn, N.Y.

М. Костищин.

КОЛЯДА

(Присвята хвилинам відродження Карпатської України в листопаді 1938 року).
На нуту „У Вифлеємі нині новина".

Світом розлилась дивна новина
Що в Закарпатті встала Україна
Нарід убогий стереже кордони,
Щоб ляхи не вдерлись і мадярони.

На вість відізвались святоюрські дзвони,
Голоси понеслись ген поза кордони
То здвиг маніфесту в столиці Данила,
І за співчуття це наша кров поплила.

На безборонних кинулися зґраї
Підле шумовиння і поліцаї,
Стшельци, жандарми і леґіони,
Кінноту й піхоту гнали під кордони.

Як йшли через села, все поруйнували,
Безборонний нарід спацифікували,
В тиранстві добуток нафтою облили,
Хуторів багато із димом пустили.

Бо силу ватагам додали баґнети,
Тюрми заповнили і лазарети,
Гунським способом звірства доконали,
Наші установи подемолювали.

Ірод варшавський на те не дивився,
Тільки з брехнею у світ пустився,
Нашу проблему дати до розваги,
Що ми не спосібні до самоуправи.

Шкода, що не їхав ще до Гонолюлю,
Де певно дістав би у відповідь дулю.
В люті казився: банди формує
Шле під Закарпаття, край тероризує.

І це безцільне, бо почув погрози,
Він не зважає, що сніги, морози,
Аж він дармо їхав по цілому світу
Ще й до Сталіна пішов на візиту.

Сталін в обійми кинувся до нього,
В смутку потішає як „кумбрата" свого.
Мовить: Не журися! Я заґарантую!
Так тебе (як чеха) щиро порятую.

І слово по слові, союз завязали,
Та й по фараонськи згоду підписали.
Поки ми панами цих людей ледачих,
Не пустим на волю з наших рук собачих.

Понеслось по світі дивніша новина,
Що мала Карпатська Вільна Україна
Хоч вона убого до життя повстала,
Ірода з Варшави у Москву загнала.

ТУРИСТИКА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Карпатська Україна цілими століттями була забутою країною. Могутні ліси в Карпатах у багатьох околицях і досі непрослідженні праліси. Численні лікувальні джерела-живці і досі невикористані. Нарід ще в багатьох околицях живе патріярхальним життям. Чужинця-мандрівника тут не бачили. Життя проходило скрите від цікавих очей гостей. Ніхто не дбав і не пропаґував країни, яку зовсім справедливо можна назвати „парком Европи".

Щойно з кінцем минулого століття, коли святкували ювилей тисячеліття угорської корони (меленітом) приїхали у Карпатську Україну знатні гості. Приїхали головно на лови на диких звірів. Приїхали і не могли начудуватись місцевій красі, та ще більше вразила їх нужда місцевого населення. Після тих відвідин появились у ґазетах голоси про конечність прийти з помічю голодуючому населенню „забутої країни". Тоді то і повів акцію у справі допомоги визискуваному жидами верховинському населенню шотляндець Еґан. За це Еґана жиди зґладили зо світа. І положення не змінилося. Коли давніше була це „забута країна', то тепер було просто невигідно для престіжа уряду в Будапешті вести пропаґанду в справі цієї країни, де попри первісну красу була і первісна нужда.

Воєнні роки принесли спустошеня. Там, де з приватної ініціятиви пробували досі використати природні багатства і при мінеральних джерелах улаштовували купальні, остались або звалища, як напр. у Волосянці або купальні стояли запущені, як напр. у Неліпині й інших місцевостях. Гості не приїжджали навіть із ближчих місцевостей, а чужинних туристів, що бажали відвідати місцевости, які були театром війни, хитрі західноевропейські підприємці скеровували лише на бувший західний фронт. Такі післявоєнні туристи не відвідували наших Карпат. Місця бувших боїв у Карпатах остались забутими. Ще й тепер на ріжних місцях, головно на горі Черемсі, можна знайти останки окопів, порозбивані вози і інші предмети, у землі відломки ґранат, безчисленну скількість патронів і ін. У тих місцях царить тепер тишина і лише скощені та повалені ґранатами дерева говорять про те, що тут гриміли гармати та лилась людська кров.

Ті місця після війни рідко відвідували учасники воєнних подій або припадкові місцеві туристи підчас прогульок по Карпатах.

Щойно в останньому десятиліті положення змінилося. Починається організувати туристика. Нова сітка гарних битих гостинців оживила автомобілевий рух. Є змога відвідувати і найдальші місцевости Карпатської України. Тепер уже не є рідкістю стрінути на гостинцях і авто із заграничними знаками. Ті, що пізнали чарівну красу Карпат, розносять про них вістку і по інших краях. І коли раніше появлялись тут чужинці, щоби полювати на диких звірів, то опісля стали зявлятися туристи, які бажають відітхнути серед чарівної природи. Такі поїздки для туристів уладжувало бюро подорожей „Чедок" і дирекція державних залізниць, головно осінью підчас збору винограду. Та при таких поїздках туристи можуть пізнати красу природи лише поверховно. Справжня краса Карпат для них в дійсности скрита. Треба походити горами й долинами Карпат пішки скілька днів. Для туристів повинні бути порозміщувані спеціяльні знаки, щоби не збилися з дороги у пралісах. Для нічліґу та відпочинку туристів повині бути в горах туристичні хати.

Долина ріки Ужа дуже цікава для туристів. Недалеко від Ужгороду є звалища Невицького замку, попри який веде дорога на Анталовську полонину, а на лівому березі Ужа є гора Пліщка. Із Перечина через Турї Ремети прегарна прогулька з пристановищем у гарнім лісовім готелі з сірчаними купелями в місцевости Лумшури, на полонину Рівну, високу 1,428 метрів, відкіля широко відкривається овид із величньою панорамою карпатських хребтів. За Великим Березним очам мандрівників відкривається околиця з краєвидами наче у Швайцарії. Залізниця перебігає за Волосянкою численними тунелями та високими віядуктами. Часом буває лячно глянути вниз, як серпентиною залізної дороги поїзд знімається все вище і вище. До прикордонної стації Ужок доїжджають звичайно лише туристи, які мають змогу оглянути при самій галицькій границі воєнний цвинтар, далі відбути прогульку по бувших побоєвищах.

Це є Верховина із своїми пралісами, гарними долинами та численними лісовими потоками та водопадами. Найгарніша з тих долин долина Туриці з водопадом Шипіт.

Недалеко від Мукачева є замок Паланка, а залізниця іде до Воловця, долиною Латориці. За Свалявою і з вікон ваґонів можна бачити вершки багатьох гір, із яких годиться згадати Стій (1,679 м.) і Великий Верх (1,508 м.). Із Воловця, де є туристичний готель, розгалужуються туристичні доріжки в усіх напрямах. Усі доріжки зазначені туристичними знаками. Ще вище від Воловця є Скотарське з гарно улаштованою туристичною хатою. Специялісти ствердили, що Скотарське можна зарахувати до кращих кліматичних місцевостей, як напр. відома кліматична стація в Давосі (Швайцарія) і ін.

Із Хуста, який значно розрісся за останні роки, ідуть туристи на Мармарош. Тут можна подорожувати не лише долиною ріки Тиси, туди ідуть у найгарніші околиці Карпатської України. Автобусом на Волове, а далі чарівне Синевідське озеро. Одначе головною метою туристів буває Рахів і Ясіня, де знімаються карпатські велитні: Піп Іван (1,940 м.). Чорногора (2,026 м.), Петрош (2,020 м.) і Говерля (2,058 м.) Самособою цікава ця околиця, де серед високих гір можна бродити цілими днями і не стрінути живої душі, ріжними полонинами та любуватися дикою красою природи. Цікава не лише для чужинців ноша місцевих верховинців. Краса тутешньої гуцульської ноші може суперничати з ношею бретонців, якою перед війною захоплювалися чужинці. Бретонська народня ноша має дві основні краски: чорну і білу, а в гуцульській ноші головні краски: червона, синя, жовта, зелена та чорна. В якенебудь свято на вулицях Рахова або Ясіні можна любуватися багацтвом красок народньої ноші. Недалеко від Рахова є місцевість Кваси, багате в цілющі джерела. Ясіня розложилося у великій кітловині, тут ярке сонішне проміння грає багатством красок народньої ноші та окружаючої природи. Зимою туди приїздять лещетарі. Приблизно оставляють тут туристи яких 5,000,000 чеських корон річно.

ЗАХОВАЙТЕ СОБІ СВЯТОЧНЕ ЧИСЛО, ЩОБ ПОШУКАТИ В НЬОМУ БИЗНЕСОВОЇ ФІРМИ, ЯК ВАМ ТРАПИТЬСЯ НАГОДА

Федір Дудко.

ХРИСТА-БОГА ЗАБУЛИ...

(Різдвяне оповідання).

Андрій Коцюба вийшов із хати, подивився на синє, рясно всіяне зорями небо й задумався.

На селі стояла морозна тиша. Ні гавкоту псів ніде, ні людських голосів. Мовчазно й мертво, наче великі купи могил на цвинтарі, стояли навколо вкриті сніговими шапками хати. Ні одного освітленого віконця в цілому селі.

Андрій постояв, прислухався, глянув на обдерті боки своєї наполовину розібраної хати, в якій зпід стріхи, як ребра на дохлій, обгризеній голодними псами шкапиці, стирчали кінці старих лат, і, поскрипуючи на снігу своєю замотаною в ганчіря ногою (друга була на деревянці), підійшов до руїн, що мали колись назву воріт.

Андрієва хата була крайня на селі, і зараз за нею був темний, загадковий своєю темрявою, ліс.

Андрій Коцюба глянув на ліс, на ясні зорі, що мовчазно моргали над ним, сперся руками об жердку й непорушно застиг.

Там десь, далеко-далеко за цим лісом, на тому заході, де люди жили без комуни й куди раз-у-раз мимоволі зверталися очі всіх, сподіваючися так очікуваного порятунку, там десь була Галичина.

Андрій Коцюба знав її: не один раз підчас світової війни переходив її здовж і впоперек. Гнила Липа, Карпати, Ярослав, Броди, Львів, Перемишль... Там і свою ногу втратив у боях двох царів, що їх не тільки давно самих на світі нема, а й слід їхнього царства затерся.

Прийшов на їх місце сатана, що перевернув усе шкереберть і запанував над усім великим, тепер глухим і мертвим, а колись таким веселим краєм. Що й казати — всі допомагали тому сатані. Великий гріх і на його, Андрієвій, душі тяжить. Сліпі були — не знали, що самі собі яму купають! Сатана й віддячився їм по свойому. У нього тільки трьох синів розстріляв! Вмерла з голоду й жури за синами жінка, а тепер він сам никає по світі, мов той пес, безпритульний, голодний, обдертий, непотрібний нікому. Та хіба тільки він сам один такий? Куди не глянеш — там вистріляли когось за повстання, там за контрреволюцію, там за кулацтво, там за релігію... Або позасилали туди, звідки вороття нема... І стоїть ось обдерте, голе, босе, голодне, німе, глухе, мов не з тутешнього світу, село, в якому навіть нужденного каганця не знайдеш по хатах. Не чути ніде ні мукання корови бо коров давно нема, ні форкання коней, бо всіх коней позабирали, ні навіть гавкоту псів, бо всі вони повиздихали з голоду... Пішов би з туги до людей душу розрадити — не слухатиме з страху ніхто. Пішов би з одчаю до церкви, щоб відмолити гріхи, та нема куди: не то церкву знищили, а й молитися заборонили.

Андрій Коцюба стоїть і дивиться в глибінь таємничого темного лісу, що, мов, колючий дріт, відгороджував його, і село, і цілий край від іншого, такого далекого, але водночас такого близького світу, де хати біленькі й чисті, де коло хат садки й обори, де люди сидять за вечерею й славлять у цей вечір того, про кого тут навіть у думках згадати страшно. Там, у тих чепурненьких церквах відбулася служба, там святочно прибрані люди по святій вечері родинно сидять по хатах і лагодяться до великого світлого свята, що вньому обєднуються всі, з яким здоровлять один одного, при якому може, згадують і тутешній край, тутешні знівечені, занапащені душі...

Беззвучно моргали зірки в небі, лускали на морозі стовбури в лісі, принишкло зідхав по темних хатах голодний, знівечений люд у кошмарних снах, а Андрій Коцюба все стояв, дивився в непроглядну темінь таємничого лісу й пронизував її думками, линучи до тепла рідних хат, до яскравого світла домового затишку, до теплих людських душ, де билися близькі йому, рідні, дорогі серця...

А коли ранком по безсонній ночі Андрій Коцюба вийшов із хати на вулицю і серед морозної тиші побачив на ній гурт людей, що вовтузилися з вилами коло якогось воза, він, швидко шкутильгаючи на своїй деревянці, підійшов до них і голосно крикнув:

— Христос рождається, люди!

Усі з переляку, мов на команду, здрігнулися й боязко відхитнулися від нього.

— Христос, люди, рождається, кажу! Поглухли?

Всі поспускали очі додолу й не відізвалися на його слова.

— Бога вже забули? Сатані служите? Душу свою чортові продали?...

Багато ще говорив Андрій, але люди чимскоріше порозбігалися, щоб не чути того, що розпеченим залізом пекло їм душі.

—o—

Того дня ввечері Андрія Коцюбу розстріляли під лісом. Голого трупа покинули на снігу й наказали три дні нікому до нього не підходити.

Алеж якеж було здивування комуни, коли ранком другого дня трупа його не знайшли на місці розстрілу. Довго шукала й розпитувала комуна, хто й куди подів його, але так і не дізналися по цей день. Не довідався й ніхто потім, де й хто поховав Андрія Коцюбу тієї Різдвяної Ночі.

АНГЛІЙСЬКІ РІЗДВЯНІ ЗВИЧАЇ

Був час, що англійський парлямент заборонив святкувати Різдво на шістьнацять літ! Три століття тому англійські пуритани заявили, що різдвяні звичаї є: „забобонними, поганськими та папськими" й тому вони не бажають мати з усім тим нічого спільного. Зновуж у 1644 р. парлямент однозгідно рішив, що „так званий Свят-Вечір" має бути днем посту, а не пиру. Мимо того в народі збереглися традиційні різдвяні звичаї, при чому багато в них є дуже цікавого.

„Святої Марії", приміром, обходять ще й тепер по деяких валійських селах. Гурток хлопців-жартунів, що між ними є якийсь вправлений укладач віршів, переодягається в дивовижні маски й костюми, подібно, як у нас. Їх провідник у довгому, білому простиралі, з якого вистає штудерна кінська голова, веде гурток від хати до хати.

Селяни замикають двері перед гуртком. Колядники просять дозволу, співати; говорять, що їм зимно та просять колачів і пива. З хати відповідають, що вони бідні й не мають нічого злишнього. Починається веселе суперництво; одна партія старається переспівати й перимувати другу. Щойно тоді, як господарям у хаті забракне римованої відповіди, відчиняють двері й колядників угощують пивом і колачами.

У Валії сідала колись ціла рідня по святій вечері при великому вогнищі. Кожний з приявних дивився крадькома на тінь, що падала на стіну, й якщо чиясь тінь випала без голови, то це був певний знак, що та особа помре в тому році. Так само, як у пивниці тріс того вечора обруч на бочці, або на ведрі з яблочником, то ворожили, що хтось з рідні не доживе до другого Свят-вечора.

В західній Англії збереглося донині багато старих різдвяних звичаїв. Один знайбільш мальовничих звичаїв є, що на Свят-вечір ідуть усі хатні у сад, стають перед вибраним овочевим деревом, поздоровляють його чародійним зворотом і поливають напитком, що його принесли з собою в чарках, або просто кидають чарку або збанок об дерево. Це має запевнити врожай садовини в черговому році. Часто вішають на галузках дерева малі, солодкі колачики, щоби придобритися духові врожаю.

У Фелмес незаможні все діставали від купців, що в них купують, колач і чарку вина на Свят-вечір. Багато купців ще й сьогодні притримується того звичаю. У Корнвол панує звичай, що печуть колачі з шафраном для служби з тих річей, які купець прислав господареві. Але хто покушав би такий колач перед Різдвом, стягнув би на себе лихо.

Звичай палення сухого ясеневого ріща на Різдво принявся від циганів на памятку, що як Христос сховався у ґетсеманському саді, то всі дерева стояли тихо, тільки ясень шумів і зрадив Христа. Попіл з того ріща вибирають з печей і заносять до пивниці, або на стрих і там його ховають. Це має хоронити хату та її мешканців перед злими духами.

В глухих окраїнах Ірляндії люди вірять ще й сьогодні, що на Свят-вечір Юда Іскаріот ходить по землі, а хто в Різдвяну ніч гляне у зеркало, побачить його, або чорта за плечима.

Інше ірляндське повіря є, що в Різдвяну ніч Божа Дитина ходить по землі у холоді та темноті. Щоб освітити їй дорогу, люди ставлять свічки у вікнах.

Малий Ромко питає...

Що робить вітер, коли не віє?

Чи слон, що має катар, уживає простирала до носа?

Чи рада, коли не радить, є дальше радою?

Чи стонога вчиться довго ходити, коли має так багато ніг?

Чи верблюд може заблудити в пустині?

Чи свиня дуже образиласяб, колиб її назвати людиною?

Як обчисляємо поверхню „квадратового осла''?

Чи годинник ходить босо, чи в „черевиках"?

Чи риба „по жидівськи" має пейса й бороду?

———o———

Хай живе цензура.

Одного дня 1905-го року викликав у Петрограді якийсь молодий чоловік велику сензацію; він держав у руках ґазету ішов Невським проспектом і кричав:

— Хай живе цензура! Хай живе цензор!

Довкола нього зібралася юрба цікавих. Всі думали, що він збожеволів нагло. Надійшов пристав і відпровадив „демонстранта" на поліцію.

Ця історія дійшла тієї днини до вух цензора Павла Івановича Лукина, який заінтересувався цілою подією і пішов на комісаріят.

— Здраствуйте, Павле Івановичу, — каже комісар. — Що вас привело сюди?

— Та чув я, що якийсь молодець кричав на Невськім проспекті: „Хай живе цензор"! — то я прийшов, щоб поговорити з ним.

— Зараз переслухаємо його. Ввели молодого чоловіка.

— Я є Віктор Осипович Ґлуптасин, студент! — представився юнак.

— А чому ви кричали: Хай живе цензор?

— Знаєте я бідолаха... Удержуюся з того, що дописую до одного тижневика... Сьогодні редакція пустила цілу сторінку моїх жартів. Читайте!

Цензор прочитав і каже:

— Алеж це страшні дурниці.

— Так, ваше благородіє, але завдяки вам видрукувані...

— Чому завдяки мені?

— Бо так. Мої речі дуже слабі. Лежать, як резерва в редакції. Коли ви щось сконфіскуєте, то вони мусять на це місце дати інший матеріял і дають тоді мої речі. Сьогодні ви сконфіскували цілу сторінку і тепер ціла сторінка задрукована моїми жартами. Дістану за них десять рублів. Тому я кричав: „Хай живе цензура''!

Спадок.

— Чому ваша сестра не має грошей? Таж вона дістала великий спадок.

— Це правда але спадок мала дістати щойно по скінченні 30 років, а вона на це не може якось здецидуватися.

СПОМИН

Чи то правда, чи неправда,
Годі точно знати,
Та всеж таки незашкодить,
Щоби пригадати,
Як то нераз злі язики
Таке говорили,
Що часами з рівноваги
Люде виводили.
Ось казали, що в гетьмана
За якісь дурниці
Відкупили Закарпаття
Мадярські пияниці.
Погодились, помирились,
Списали контракти
Й післали до Будапешту
До архіву акти.
А гуцул собі нічого...
Але як проснувся —
Бац мадяра по цибуху,
Цей аж захлиснувся.
„А не лізь же, песій сину,
Та на верховину,
Бо полетиш без голови
Згори надолину.
„І ляхові перекажи:
Як вам дам границю,
То не сядеш один з другим
З місяць на г...цю".

Або хочби й пригадати
Того ідіота,
Що то кричав, яка в нього
Повітряна фльота.
Старий гориль Джуґашвілі
Так почав хвалиться,
Здавалося, що від „фльоти"
Геть світ завалиться.
Казав: „фльота" унесеться
Над уральські гори
Тай повіє страхом-ляком
Аж у Чорне море.
Може й який дурний Ванька
Був би і повірив,
Якби експерт з Америки
„Фльоти" не провірив.
Цей оглянув та й заявив:
„Фльота стільки варта,
Що зроблена із квасного
Молока граната.
Тепер старий Джуґашвілі
Якось вже не сміє
(Ситуація поважна,
Мабуть розуміє),
Час надходить, зближається,
Треба буде встати
Й не язиком, але чином
Силу доказати.

Василь Пухта.

По слюбі.

Вона: — Скажи мені, як ти жив би без мене!?

Він: — Спокійно!

З КОЛЯД, ЩО ЇХ СПІВАЮТЬ ПО ГАЛИЦЬКИХ СЕЛАХ

Гром. Іван Лазорик надіслав нам коляди, які дістав в листі з краю, зі Старих Кут. Одну з них передруковуємо в такім виді, як вона на селі зложена.

ДИВНАЯ НОВИНА.

Нині ся заявила дивная новина, що пречиста Діва Мати породила Сина. А ми добрі люде нічого не знали, на Поділлю і Підгірю твердим сном заспали. Аж тут у півночи радість ся заявила, всіх нас братів українців зі сну пробудила. Приношу вам браття радість і надію, що здиблете в Вифлеемі Ісуса й Марію. І ми ся збирали для Божої чести і складали тій дитинці, що хто міг принести. Семен з Кут медочку, а Юрко ягницю, а Петро із Ясенова бриндзі бербеницю. Максим дав колачик, яблук дав Гаврило, кум Павло заграв на скрипці, щоби було мило. Інвалід Кирило, що дістав дві рани, заспівав стрілецьку пісню про ті Бережани. Та було так мило, та було так любо, що аж Боже дитятко до нас заговорило: А звідки ви люди, а звідки милі, що так красно, так прекрасно, мене прославили? Ми є з України, з веселого краю. Там так красно сонце світить, наче в Божім раю. Там є добрі люде, гарна сторононька, та тепер там плач і сльози, злая годинонька. Просим Тебе Царю, просимо маленький, зглянься оком щирим, добрим, на наш край рідненький, на наш край рідненький, на всю Україну, зішли їй щастя, волю й щасливу годину. Та дай їй волю, та дай їй долю, щоб зраділа рідна Мати на вільному полю.

ВІД ШВИГАЛКИ ДО „ГРУБОЇ БЕРТИ"

Артилерія — зброя, що рішає про перемогу.

Артилерія — це без сумніву зброя вроджених вождів та найгрізніша зброя цілих століть. Вона рішає про перемогу, остання сходить з поля бою та хоронить барабанним вогнем відворот своїх частин.

Цікаво переглянути історію цієї зброї, яку започаткував примітивний лук, а цій зброї далеко ще до кінця у безупинному уліпшуванні. Теперішні, здається вже досконалі, з уваги на цільність та засяг стрілу гармати — це все ще не останнє слово в історії розвитку артилерії.

Історія артилерії почала творитися вже від тієї хвилини, коли у голові примітивного чоловіка зродилася думка, що про перемогу рішає не тільки сила мязів. Згодом, коли люди вже будували великі городища, людина видумала великі метавки, щоб розбивати камяні та деревляні укріплення. Ця примітивна артилерія, як грізна офензивна зброя, повстала ще коло 100 років перед Христом. Метавки — це величезні, збудовані з дерева машини, що викидною силою скручених шнурів метали на доволі велику віддаль великі відломки каміння. Такі машини, відповідно уліпшені, мали рішальний голос при облозі твердинь до кінця 13. ст.

Перші гармати.

По винаході стрільного пороху Шварцом у 1313 році повстали перші „гармати" та лад „стрільби". „Стрільби" це були рури мізерної видержливости, смішно молого засягу та цільности стрілів. Отже перші гармати, це були великі рури, що їх набивали порохом і кулею. Таких гармат уживали на те, щоб зробити вилім у мурі. Одначе багато труду та праці вимагало уставлення гармати під відповідним кутом стріляння звязане було з великою небезпекою. Смішне, що така „гармата" більше шкоди накоїла часом своїм воякам, як ворогам.

Розвиток гарматньої техніки.

14-тий вік був часом розвитку артилерії. Тоді почали вже виливати дула з бронзу, а то й виковувати з заліза. На годину можна було вже один раз вистрілити. В тім часі будують також перші гармати з механізмом підносів. Франція мала вже 5 тисяч гармат ріжного калібру. Виверчування дула піднесло його гладкість та одночасно цільність. У 1529 році будують німці гармати з довгим на 5 м. дулом, що важать 15 тон, Франція у 1592 р. має вже гармату довгу на 5 м. Опісля будує Росія гармату, що важить 30 тон. Цей велитень не придався на ніщо, з уваги на транспортові трудноці. Цю гармату назвали „царпушкою".

У половині XVII. ст. шведський король Карло послуговується успішно артилерією, завдяки застосуванню легких гармат. Він набивав теж гавбиці вибуховими стрільнами й це були перші ґранати. Такий стан утримався до половини XIX століття.

Артилерія в історії України.

В історії українського війська артилерія відіграла доволі видатну ролю. Козаки по мистецьки послуговувалися „пушками" та гавбицями, а на Січі було чимало гармат для її оборони. Головно послуговувалися вони гарматами при обороні таборів як от під Хотином, а навіть у морських боях стріляли вони з малих „пушок". Під Жовтими Водами здобув Хмельницький від поляків чимало гармат. А вже всі знаємо, яку велику ролю відіграла артилерія у наших визвольних змаганнях.

Артилерія в офензиві.

Автім уліпшення артилерії ішло в Европі шаленим темпом. Наполеон будує гавбиці 8—11 цалеві, що мають 5 км. досягу та скорість стрільна 320 м. на секунду. В 1808 р. вперше вживають анґлійці шрапнелів, себто стрілен, що експльодують у повітрі; винайшов їх старшина Шрапнел. Про перемогу німців у 1871 р. рішили винайдені ними гармати, що їх набивали ззаду. По російсько-турецькій війні приходять нові уліпшення, що ставлять артилерію на нинішній її рівень. Світова війна потвердила лиш велике значіння артилерії. Про прецизність будови гармат свідчить найвимовніще славна німецька гармата т. зв. „груба Берта". Дуже мало знаємо про найновіші роди артилерійської зброї, бо ґенеральні штаби всіх держав пильно дбають про свої військові тайни. В кожнім разі модерна воєнна техніка довела вже до цього, що з гармати можна стріляти із вигідного схову, натиснувши лиш ґудзик електричного проводу. Є теж ріжного роду швидкострільні гармати.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

МЕТЕПЕН, МАСС.

Збірка на читальню в Плугові.

На мої руки прийшло прохання з рідного села занятися збіркою серед тутешніх односельчан на читальню „Просвіти" в селі Плугові, пов. Золочів. Я занявся цею збіркою і ніхто від доброї справи не відказався: хто скільки міг, тільки жертвував.

Жертву зложили по $5: М. Мельник, О. Войтків, Марія Савчук; по $3: Марія Евашків, Марія Верховець; по $2: Олена Бродзінська, Софія Дибина, П. Костецький; по $1: О. Любачівський, П. Слісарчук, Ф. Костецький, Катерина Берестецька, П. Кудрик, С. Сухецький, Марія Музика, П. Берестецький, Параня Войтків, Марія Мельник; по 50 ц.: М. Хрустинич, Г. Бабський, Мілтон Стам. З іншого підприємства прийшло $11. Загальна сума $50.50. Кошти висилки 50 ц. Вислано на руки уряду читальні „Просвіти" в Плугові $50.

Тою нашою лептою ми помогли їм виплатити затягнений довг, що тяжить на домівці „Просвіти". А тим самим ми помогли їм розвинутись культурно, й економічно. Заразом завзиваю всіх тих наших односельчан, що ще не зложили жадної жертви на ту ціль, щоб це зробили. Бо тих $50 ще не вистарчить їм сплатити всіх довгів. Вони також просять нас прислати їм яких добрих книжок. Ми збірку далі продовжаємо, а хто хотів би більше знати в тій справі то хай напише до мене, або просто до комітету в Плугові, до якого належать такі особи: Григорій Панчишин, голова, Петро Мельник секретар, Григорій Борковський, касієр.

Микола Мельник,
29 Weybosset St.,
Mattapan, Maas.